

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 703/2022-10

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky obchodnej spoločnosti **ESCO Krupina s. r. o.**, Svätotrojičné námestie 1, Krupina, IČO 36 031 623, zastúpenej advokátkou JUDr. Elenou Ľalíkovou, Podbrezovská 34, Bratislava, proti uzneseniu Okresného súdu Žiar nad Hronom č. k. 4 Cb 51/2013-598 z 21. septembra 2022 a jeho vydaniu predchádzajúcim postupom takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Návrhu na odklad vykonateľnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 25. novembra 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie a prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom okresného súdu a jeho rozhodnutím označeným v záhlaví tohto uznesenia (ďalej aj „napadnuté uznesenie“). Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie, priznať jej primerané finančné zadost'učinenie v sume 5 000 eur a náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom. Súčasne žiada odložiť vykonateľnosť napadnutého uznesenia podľa § 129 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 4 Cb 51/2013 sa sťažovateľka v procesnom postavení žalobkyne domáhala proti žalovanému [REDAKOVANÉ],

[REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný“), náhrady škody v sume 12 712 316 eur spolu s príslušenstvom predstavujúcej ušlý zisk sťažovateľky. Po zrušení a vrátení veci odvolacím súdom okresný súd (v poradí druhým) rozsudkom č. k. 4 Cb 51/2013 zo 17. septembra 2019 žalobu sťažovateľky zamietol a žalovanému priznal voči nej nárok na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania v rozsahu 100 %. Predmetný rozsudok bol potvrdený rozsudkom odvolacieho súdu, proti ktorému podala sťažovateľka dovolanie. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 5 Obdo 75/2020 z 29. septembra 2021 bolo jej dovolanie odmietnuté ako neprípustné.

3. Uznesením č. k. 4 Cb 51/2013-578 zo 17. marca 2022 vyšší súdny úradník uložil sťažovateľke povinnosť nahradiť žalovanému trovy prvoinštančného a odvolacieho konania pozostávajúce zo zaplateného súdneho poplatku za podanie odvolania v sume 33 193,50 eur a trov právneho zastúpenia v sume 450 206,95 eur (prvý výrok) a tiež nahradiť trovy právneho zastúpenia vzniknuté v rámci dovolacieho konania v sume 31 034,05 eur (druhý výrok).

4. Sťažnosť sťažovateľky vyhodnotila sudkyňa okresného súdu ako čiastočne dôvodnú, preto napadnutým uznesením rozhodnutie vyššieho súdneho úradníka zmenila podľa § 250 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) tak, že sťažovateľke prvým výrokom uložila povinnosť nahradiť žalovanému trovy prvoinštančného a odvolacieho konania pozostávajúce z trov právneho zastúpenia v sume 306 248,68 eur a druhým výrokom sťažovateľku zaviazala nahradiť žalovanému trovy dovolacieho konania v sume 18 858,95 eur.

4.1. Za opodstatnenú považovala námietku sťažovateľky, že tarifná hodnota za jeden úkon právnej služby vyčíslená vyšším súdnym úradníkom nezohľadňuje skutočnosť, že v dôsledku zmeny žaloby bola od 20. februára 2018 predmetom sporu už len suma 7 640 547 eur, keďže sťažovateľka vzala žalobu späť v časti zaplattenia istiny v sume 5 071 769 eur, v dôsledku čoho bolo konanie v tejto časti právoplatne zastavené. Odmena za jeden úkon právnej služby tak predstavovala sumu 15 705,17 eur. Konajúca sudkyňa sa stotožnila s rozhodnutím vyššieho súdneho úradníka, pokiaľ ide o posúdenie účelnosti úkonov právnej služby – sťažnosť žalovaného z 3. mája 2018, rokovanie s protistranou z 27. februára 2018 a dve porady s klientom uskutočnené 19. marca 2018 a 22. októbra 2019. Za účelné a hospodárne však na rozdiel o vyššieho súdneho úradníka nepovažovala úkony – poradu s klientom z 21. januára 2020 a vyjadrenie žalovaného k stanovisku sťažovateľky z 21. januára 2020, preto za ne odmenu žalovanému nepriznala. Sudkyňa sa nestotožnila s tvrdením sťažovateľky, že v prípade, ak je žalovaný ako štátny podnik vybavený právnickým oddelením, nie je dôvod, aby výkon svojich práv a povinností prenášal na advokátsku kanceláriu. V tomto smere poukázala na princíp rovnosti účastníkov konania ústavou garantovaného práva na právnu pomoc a uviedla, že využitie poskytnutia služieb splnomocneného zástupcu je právom každého účastníka (strany), ktoré nemôže mať vplyv na iné práva účastníka, napríklad práva na náhradu trov konania.

II. Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka ústavnou sťažnosťou atakuje napadnuté uznesenie okresného súdu a jeho vydaniu predchádzajúci postup, namietajúc:

- a) priznanie aj náhrady trov právneho zastúpenia napriek tomu, že žalovaný je štátny podnik, ktorý disponuje právnym oddelením, preto ak si na svoje zastupovanie v súdnom konaní zvolil advokáta, vzniknuté trovy s tým spojené predstavujú neúčelné vynaložené výdavky. Sťažovateľka, poukazujúc na nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 78/03, tvrdí, že v danom prípade nešlo o zvlášť náročnú či osobitne špecializovanú právnu problematiku, ktorá by vyžadovala využitie externej advokátskej kancelárie;
- b) priznanie odmeny za úkony – sťažnosť z 3. mája 2018, rokovanie s protistranou z 27. februára 2018, porady s klientom 19. marca 2018 a 22. októbra 2019, ktoré predstavujú neúčelné a nehospodárne výdavky;
- c) neprimeranú dĺžku súdneho konania trvajúceho viac ako 10 rokov.

III. Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky je namietané porušenie v bode 1 označených práv podľa ústavy, dohovoru a dodatkového protokolu postupom okresného súdu a jeho napadnutým uznesením, ktorým rozhodol o sťažnosti sťažovateľky nasmerovanej proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka.

III.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu

7. Zohľadňujúc sťažnostné námietky smerujúce proti rozhodnutiu všeobecného súdu o výške náhrady trov konania, ústavný súd v prvom rade poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, v ktorej opakovane pripomína, že rozhodovanie o trovách konania pred všeobecnými súdmi je zásadne výsadou týchto súdov, pri ktorej sa prejavujú atribúty ich nezávislého súdneho rozhodovania (IV. ÚS 248/08, III. ÚS 125/2010, I. ÚS 134/2016). Ústavný súd sa k problematike trov konania stavia nanajvýš rezervovane, podrobuje ju obmedzenému ústavnoprávnemu prieskumu, pričom k zrušeniu napádaného výroku o trovách konania pristupuje skutočne iba výnimočne. Tento prístup vychádza z názoru, že rozhodnutie o trovách konania má vo vzťahu k veci samej jednoznačne akcesorickú povahu a samo osebe väčšinou nedosahuje takú intenzitu, ktorá je spôsobilá porušiť základné práva a slobody, akokoľvek sa môže účastníka konania citelne dotknúť. To však ale neznamená, že rozhodnutiami o trovách konania nemôže dôjsť k porušeniu práv sťažovateľa. Otázka náhrady trov konania môže nadobudnúť ústavnoprávnu dimenziu v prípade takého postupu všeobecného súdu, ktorý je založený na celkom zjavne nesprávnej interpretácii a aplikácii príslušných ustanovení zákona upravujúcich náhradu trov konania, v ktorom sú obsiahnuté črty svojvôle a taktiež v prípade, ak je odôvodnenie súdneho rozhodnutia vo vzťahu k výroku o náhrade trov konania celkom nedostatočné, t. j. nepreskúmateľné (obdobne napr. IV. ÚS 348/2011, IV. ÚS 341/2012, II. ÚS 837/2015).

8. Ťažisko sťažostnej argumentácie predstavujú identické námietky, ktoré sťažovateľka uplatnila už v sťažnosti podanej proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka, preto sa ústavný súd zamerlal na posúdenie, či sa s nimi okresný súd v odôvodnení napadnutého uznesenia náležite vysporiadal.

9. Prvá námietka spočíva v tvrdení sťažovateľky, že žalovaný je štátny podnik, ktorý má zriadené svoje právne oddelenie, preto ak bol v konaní pred všeobecnými súdmi zastúpený advokátskou kanceláriou, teda externým súkromným subjektom, ide o neúčelne vynaložené trovy právneho zastúpenia, za ktoré mu okresný súd nemal priznať náhradu.

10. Okresný súd vyhodnotil predmetnú námietku ako nedôvodnú konštatujúc, že s ohľadom na ústavou garantované základné právo na právnu pomoc nie je možné prostredníctvom uvedeného termínu (neúčelne vynaložené náklady konania) vymedziť kategóriu subjektov (napr. právnické osoby disponujúce právnym oddelením alebo zamestnávajúce zamestnancov s právnickým vzdelaním), ktorá by z hľadiska právneho zastúpenia mala odlišné postavenie, a tak jej *de facto* upierať právo na zastúpenie advokátom v konaní a v porovnaní s ostatnými účastníkmi ju diskriminovať (bod 16 napadnutého uznesenia).

11. K uvedenej problematike sa ústavný súd už vyjadril napríklad v nálezoch sp. zn. IV. ÚS 84/2014 a III. ÚS 457/2014, v ktorých konštatoval, že „za účelne vynaložené trovy konania podľa § 142 ods. 1 OSP (teraz § 251 CSP, pozn.) možno pokladať iba také, ktoré museli byť procesnou stranou nevyhnutne vynaložené na to, aby mohla riadne obhajovať svoje porušené alebo ohrozené subjektívne právo na príslušnom súde. Trovy konania vzniknuté v súvislosti so zastúpením účastníka advokátom je potrebné zásadne považovať za vynaložené účelne na riadne uplatňovanie, resp. bránenie práva na súde. Iba v celkom výnimočných situáciách, najmä v prípade zneužitia práva na zastúpenie advokátom, by mohlo ísť o trovy konania, ktoré by sa nedali kvalifikovať ako vynaložené účelne.“ Obdobne je možné poukázať aj na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2 M Cdo 16/2012, 7 Cdo 93/2012, 4 M Cdo 16/2014, z ktorých vyplýva, že akceptácia názoru o neúčelnosti trov konania (právneho zastúpenia) v prípadoch, ak účastník konania zamestnáva osoby s právnickým vzdelaním alebo sám disponuje právnickým vzdelaním, by v konečnom dôsledku znamenala rozpor s ústavným princípom rovnosti účastníkov súdneho konania a odporovala by taktiež § 25 ods. 1 OSP (teraz § 89 CSP, pozn.). Nepriznanie nároku na náhradu trov za právne zastupovanie v konaní aj fyzickým osobám s právnickým vzdelaním, množstvu korporácií, obchodným spoločnostiam, štátnym inštitúciami či družstvám by tak viedlo k ich diskriminácii a nerovnému postaveniu v konaní.

12. Ak sťažovateľka na podporu svojho tvrdenia v ústavnej sťažnosti argumentuje nálezom ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 78/03, je potrebné uviesť, že závery z neho plynúce nie sú v posudzovanej veci aplikovateľné. V uvedenom náleze ústavný súd posudzoval nepriznanie trov právneho zastúpenia Ministerstvu financií Slovenskej republiky, zastúpenému advokátom, teda ústrednému orgánu štátnej správy.

13. V danom prípade bolo predmetom konania vedeného všeobecnými súdmi rozhodovanie o nároku sťažovateľky na náhradu škody vo forme ušlého zisku (v sume 12 712 316 eur), ktorá jej mala byť spôsobená v príčinnej súvislosti s tým, že žalovaný nesplnil povinnosti vyplývajúce zo zmluvy uzavretej medzi sporovými stranami 22. júna 2009. Žalovanou stranou bol pritom štátny podnik, ktorého zakladateľom je síce ústredný orgán štátnej správy, avšak ide o právnickú osobu,

ktorá vystupuje v právnych vzťahoch vo svojom mene a nesie zodpovednosť vyplývajúcu z týchto vzťahov, je výrobcom tovaru (výrobky, práce a služby) a svoju podnikateľskú činnosť prevádzkuje samostatne na základe hospodárenia na vlastný účet; berie pritom na seba primerané hospodárske riziko (§ 2 a § 5 zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov). Na základe uvedeného ústavný súd nepovažuje v okolnostiach prejednávanej veci za ústavne neakceptovateľný právny záver okresného súdu, ktorý uznal trovy právneho zastúpenia žalovaného za účelne vynaložené výdavky, za ktoré mu prináleží náhrada. Táto námietka sťažovateľky preto bola vyhodnotená ako neopodstatnená.

14. Pokiaľ sťažovateľka svojou druhou námietkou rozporuje priznanie náhrady za určité úkony právnej služby, ústavný súd odkazuje na odôvodnenie napadnutého uznesenia, konkrétne jeho body 13 a 14, v ktorých sa okresný súd veľmi podrobne vysporiadal s účelnosťou a hospodárnosťou týchto sporných úkonov právnej služby. Ústavnému súdu pritom neprináleží hodnotiť dôvodnosť nepriznania náhrady trov konania za jednotlivé úkony právnej služby, pretože stanovenie konkrétnej výšky trov konania je otázkou interpretácie tzv. podústavného práva, do ktorej ústavnému súdu bez všetkého neprislúcha vstupovať. Právomoc ústavného súdu nenahrádza postupy a rozhodnutia všeobecných súdov a nepoužíva sa na skúmanie namietanej vecnej nesprávnosti, pretože ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo vzťahu k všeobecným súdom (obdobne I. ÚS 259/2020). Okresný súd pritom v napadnutom uznesení vyčerpávajúcim spôsobom vysvetlil, z akých dôvodov sa stotožnil s rozhodnutím vyššieho súdneho úradníka o účelnosti niektorých sťažovateľkou rozporovaných úkonov právnej služby vyúsťujúcim do priznania náhrady trov za tieto úkony protistrane, a to vo vzťahu ku každému jednotlivému úkonu právnej služby osobitne. Za situácie, ak okresný súd po dôslednom posúdení jednotlivých uplatnených úkonov právnej služby svoj záver o (ne)priznaní náhrady za ne premietne do odôvodnenia svojho rozhodnutia, čo bol nepochybne aj tento prípad, ústavný súd nevidí dôvod na uplatnenie svojej kasačnej právomoci.

15. Sumarizujúc uvedené, ústavný súd uzatvára, že namietané rozhodnutie nesignalizuje žiaden závažný procesný excés ani zásah do základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ani jej práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto ústavnú sťažnosť v tejto časti ako zjavne neopodstatnenú odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu napadnutým uznesením okresného súdu

16. Vo vzťahu k sťažovateľkou namietanému porušeniu jej základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu ústavný súd konštatuje, že v danom prípade nič nesignalizuje ani porušenie týchto práv sťažovateľky, keďže ústavný súd v posudzovanej veci nevzhladol porušenie ani jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a rovnako ani práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Z tohto dôvodu bolo potrebné ústavnú sťažnosť aj v tejto časti odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

III.3. K namietanému porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu

17. V súvislosti s namietaným porušením základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) ústavný súd poukazuje na svoj opakovane judikovaný názor, že ústavná sťažnosť musí smerovať proti aktuálnemu a trvajúcemu zásahu orgánov verejnej moci do základných práv sťažovateľa. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) je odstránenie stavu právnej neistoty. Ústavný súd preto poskytuje ochranu tomuto základnému právu len vtedy, ak bola na ústavnom súde uplatnená v čase, keď namietané porušenie označeného práva ešte mohlo trvať (napr. I. ÚS 116/02, IV. ÚS 342/08). Ak v čase doručenia ústavnej sťažnosti ústavnému súdu už nemohlo dochádzať k namietanému porušovaniu označeného práva, ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietne ako zjavne neopodstatnenú. Uvedený právny názor ústavného súdu je akceptovaný aj judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (pozri rozsudok vo veci Miroslav Mazurek proti Slovenskej republike z 3. 3. 2009, sťažnosť č. 16970/05).

18. V danom prípade je zo samotného obsahu ústavnej sťažnosti zrejmé, že v čase, keď sa sťažovateľka obrátila na ústavný súd, konanie vedené všeobecnými súdmi už bolo právoplatne skončené, a to tak vo veci samej, ako aj vo fáze rozhodovania o výške trov konania, keďže napadnuté uznesenie nadobudlo právoplatnosť 21. októbra 2022. K porušovaniu sťažovateľkou označených práv preto už nemohlo dochádzať a jej právna neistota nemohla trvať. Z tohto dôvodu ústavný súd aj v tejto časti odmietol ústavnú sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.4. K návrhu na odklad vykonateľnosti:

19. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti navrhuje, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť napadnutého uznesenia z dôvodu hroziacej exekúcie na jeho majetok, ktorý nepostačuje na úhradu takej vysokej sumy trov konania.

20. Podľa § 129 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na návrh sťažovateľa odložiť vykonateľnosť napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ak by právnymi následkami napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu hrozila závažná ujma a odloženie vykonateľnosti nie je v rozpore s verejným záujmom.

21. Ústavný súd predmetnému návrhu sťažovateľky na odloženie vykonateľnosti napadnutého uznesenia nevyhovel (bod 2 výroku uznesenia), keďže ústavnú sťažnosť odmietol v celom rozsahu z dôvodov bližšie ozrejmenej v tomto uznesení. Zo systematického výkladu právnej úpravy tohto inštitútu predbežnej, resp. dočasnej ochrany totiž vyplýva (§ 131 ods. 1 zákona o ústavnom súde, pozn.), že pozitívne rozhodnutie o takomto návrhu prichádza do úvahy vtedy, ak ústavný súd prijme ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie.

22. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá v celom rozsahu, bolo bez opodstatnenia zaoberať sa ďalšími požiadavkami sťažovateľky uvedenými v petite, keďže rozhodovanie o nich

je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. decembra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu